

Vi har aldri har fått noen dyperegående undersøkelse og debatt omkring årsakene til krigen, skriver major Svein Blindheim. Faghistorikerne har fulgt officershistorikernes fremstillinger av felttoget i 1940. Ved å frita regjering og forsvarsledelse, unngikk landet riksrett etter krigen.

Svein
Blindheim er
major.

Klassiskanopen 9.10.1991

100701

Seierherrenes versjon

KRISEN SOM endte med tysk okkupasjon var en følge av ytre stormaktsspill, påvirkninger og press som gjensidig grep inn i hverandre, og som staket ut og bestemte vårt lands veg mot stupet. I ettertid har våre historikere – og offiserhistorikere, som ikke er faghistorikere, angitt tonen hva angår fremstillingen av felttoget 1940. For bare å nevne noen: Otto Ruge, Ragnvald Roscher Nielsen, Jens Henrik Throne Nordlie. Deres fremstillinger, som kom snart etter kapitulasjonen, dan-

net skole, og utgjør forisatt grunnlag og forbilde for faghistorikernes beskrivelse av Norges krig i 1940.

Hva vi kunne ha ventet fra offiserhistorikerne var en redegjørelse av gjeldende mobiliseringsordning 9. april, med en hemmelig hær organisert innenfor de offisielle avdelingene. Det var revolusjons- og klassekonfliktene etter første verdenskrig som førte til dette. Slik ville myndighetene mobilisere en hær av pålitelige soldater under streiker, lockouter og andre konflikter. Det hørte med at alle slags våpen og de samme våpens kritiske deler, som tennstempel og stempel-fjær, ble lagret atskilt. Denne hemmelige ordningen var grunnet på politisk avgjørelse. Men intet av dette bli omtalt med ett ord i militærhistorikernes fremstillinger, enn si i faghistorikernes verk senere.

Heller ikke utpekingen av feil fiende lengst i nord, med overføring av store mobiliseringsavdelinger dit fra Sør-Norge har jeg sett kommentert, ei heller at våpen og utstyr som skulle ha vært mobilisert og brukt i Sør-Norge var sendt til Nord-Norge. Vi stod fortsatt 9. april med blikket vendt i feil retning (derfra returnerte Otto Ruge sent på dagen 9. april etter en lengre inspeksjonsreise, neppe fullt å jour med de siste hendelser).

Sannheten er gjerne krigens første offer. Bare ett eksempel på hva gymnasiaster i snart femti år lærer om 1940. I K. Moens «Verdenshistorien 1870–1970» leser vi under kapitlet om Finland og Vinterkrigen at Vestmaktene ville hjelpe Finland. Ikke ett ord om at hjelpen var en skinnmannøver for å vinne kontroll over norskekysten. Riktignok får vi vite at denne kryptiske ekspedisjonen skulle sendes over Narvik, men det viktigste, at fire norske kystbyer skulle besettes, er utelatt.

12. mars sluttet Vinterkrigen, og operasjonen ble avlyst, leser vi. Ikke ett ord om Vestmaktens beslutning 28. mars i London og mineutlegging i norske farvann, okkupasjon av Stavanger, Bergen, Trondheim, Narvik, at operasjonen skulle starte 5. april, at okkupasjonsstyrker ble lastet om bord i krigsskip som 9. april lå klar i britiske havner. Vi leser bare at vestmaktene ville legge miner i norsk territorialfarvann bare for å tvinge tyskerne ut i åpen sjø. Altså ikke ett ord om at mineleggingen bare var første fase i planen av 28. mars, eller om at denne første fasen i den større planen i siste øyeblikk ble forskjøvet fra fem-

Med hjelp av Roosevelts famøse slogan «Look to Norway» fremsto etter hvert nesten alle, slik det summer seg Peer Gynts landsmenn, som helter etter krigen. Fra Theatret oppsettning. (Foto: Petter H. Andersen)

te til åttende april.

8. april gikk minene planmessig i sjøen, med tre dagers forsinkelse, leser vi. Men «bare en del av mineleggingen ble gjennomført. Men verret hende, 9. april kom det tyske angrepet. Helt fra krigens begynnelse hadde tyskerne ønsket baser på norskekysten». Slik kolliderte, bokstavelig talt, mineleggingen med tyskernes «Weserübung», og resten av Vestmaktens planer ble kullkastet. Men slikt leser vi ikke i norske historiebøker.

Først 4–5 dager etter Vestmaktens beslutning i London 28. mars fikk general Falkenhorst ordren om at hans angrepsplan mot Norge var fassatt til 9. april kl. 04.15. Selv med Vestmaktutsettelsen fra 5. til 8. april, var det Vestmaktene som begynte angrepsoperasjonen mot Norge, med mineleggingen, og uten at vår fullmobiliserte marine løsnat skudd for å forsvare nøytraliteten.

Ifølge historikeren Helge Sivertsen gikk undersøkelseskommissjonen nøye inn på den tyske planen mot Norge. Sivertsen sier at «de kilder vi har til å belyse vestmaktens planer ..gir ikke full opplysning og bildet kan komme til å forandre seg etter hvert som dokumenter legges fram.» Det forelå opplysninger om Vestmaktens planene mot Norge, men vi valgte å ignorere dem. Seierherrene skriver som kjent historien og svart-hvitt bildet har ikke forandret seg senere heller. Et sant bilde måtte totalt ha forandret synet på hendene like før og like etter 9. april, på våre statsmakter, på det planlagte rettsoppgjøret, i sum på spørsmålet om riksrett mot Nygaardsvold-regjeringen eller ikke.

Generalstaboffiser Jan Henrik Nordlie skrev en fremstilling av felttoget i 1940 for Undersøkelseskommissjonen. På omslaget forside siterer han krigshistorikeren Liddel Harts sentens: «På intet område er jakten på sannheten vanskeligere enn når det skal skrives militær his-

torie,» hvorpå han anskueliggjør hvor rett Liddel Hart har. Et annet sted skriver Nordlie at han er «begeistret (for) engelskmennenes spirit under krigen, og (for) amerikanernes spirit etterpå.» Det kan han ha rett i, sentralt som han satt i krigsorganisasjonen «Stay behind» etter krigen. Derimot velger han bort episoden 9. april med at Quisling, for å sitere generalstabssjef Hatledal. «hadde beordret et par av generalstabens yngre offiserer som var ved mobiliseringsavdelingen, ved H.O.K. på Eidsvoll, til straks og melde seg for ham i Oslo.» Det ble truet med kort prosess hvis de to ikke meldte seg. I praksis ville det være ensbetydende med desertering å etterkomme en slik ordre, og utelukket seg selv.

I «Nordmenn før oss», Edward Bulls lærebok for gymnaset, skriver han at «den norske marinen og kystforsvaret hadde vært mobilisert siden krigsutbruddet. Til lands hadde vi bare små styrker til nøytralitetsvakt.» Det er fullstendig misvisende. Vi hadde større styrker enn da tyskerne kom med i initialangrepet: ifølge gjeldende norske direktiver for krigføring, særdeles gunstig. Det katastrofale var bare at de sto i feil ende av vårt langstrakte land. Til Øst-Finnmark var det heller ikke veiforbindelse. Overmobiliseringen lengst i nord var en katastrofe, som regjeringen og den militære fageliten hadde ansvar for. Dette har ikke vært diskutert i det hele tatt! Mobiliseringsordningen i 1940 har heller ikke vært drøftet. Regjeringen vedtok delvis mobilisering natt til 9. april. Etter gjeldende bestemmelser måtte enhver mobilisering foregå som stille mobilisering. En ordnet rask mobilisering ble umuliggjort. Det og den meningsløse feilmobiliseringen i nord, umuliggjorde forsvar uansett om det var forsvar mot vestmaktene, noe som overhodet ikke var meningen, eller forsvar mot tyskerne.

Officershistorikerne dekket sine spor.

Officershistorikerne har etter evne dekket sine spor. Faghistorikerne har senere vandret i officershistorikernes fotspor. Resultatet er blitt en hvitvasking av vestmaktens rolle. Vår spesielle norske nøytralitet favoriserte klart Storbritannia. Vi var hverken nøytrale i tanke, som er tillatt, eller i gjerning. Storbritannia og hennes allierte, bestemte rammen for vår handlefrihet. Det var en ikke-historiker, overlege Scharffenberg, som tok opp de mange spørsmål, som faghistorikerne heller ikke senere har gått inn på.

Dersom Vestmaktens plan av 28. mars ikke hadde blitt forskjøvet, med første fase i planen fra femte til åttende april, ville Vestmaktstyrker og tyskere tørnet sammen på norsk jord. Det er i ettertid ikke mulig å vite hva dette ville ført til. Men når historikere, av begge omhandlede kategorier, beskriver spiller om Norge uten å ta med alt, som Vestmaktens plan som Weserübung satte en stopper for, bryter de alle regler for historieskriving.

Seierherrene skriver historien og officershistorikerne var først ute med seierherreversjonen av felttoget i Norge. Når framstillingen er så selektiv, blir sann tolkning umulig. Fasitsvaret i beretningen er følgelig uhistorisk. Da er det og umulig å avgjøre hvorvidt den tyske aksjonen 9. april, og fem års okkupasjon, kunne vært avverget: Weserübung var, som kjent, en følge av norsk ikke-nøytralitet. Dommen i nye generasjoners lærebøker er stort sett som følger: Norge holdt striden gående i to måneder. 7. juni dro kongen og regjering til Storbritannia for å fortsette kampen sammen med de allierte. Mens vårt land ikke ble alliert før i 1949, da vi trådte inn i NATO.

Med visse reservasjoner fritar framstillingene både regjering og forsvarsledelse gjennom sine mesterstykker av bortforklaringer og utelatelser. Dermed unngikk vårt land riksrett etter krigen, likesom vi aldri har fått noen dyperegående undersøkelse og debatt omkring årsakene som lå bak krigen. Med hjelp av Roosevelts famøse slogan «Look to Norway» fremsto etter hvert nesten alle, slik det summer seg Peer Gynts landsmenn, som helter. Unntakelsen er naturligvis de nitti tusen i NS, som måtte betale gildet. Flaks og tilfeldigheter, og manøvreringskunst av stort format, plasserte vårt land på seierherresiden. Det forklarer atskillig, men ikke at faghistorikerne skriver ensidig, ladet seierherreversjon om 1940. Det er makabert når en historiker avslutter slik, med omskriving av Churchills sentens at «April og juni 1940 var Nygaardsvold-regjeringens «finest hour», dens stolteste stund. «Grimnes, bind 1, Norges krig, side 252»

Storbritannia bestemte rammene for vår handlefrihet.